

Sygn. akt V KK 394/16

POSTANOWIENIE

Dnia 6 lutego 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Andrzej Stępka

na posiedzeniu w trybie art. 535 § 3 k.p.k.,

po rozpoznaniu w Izbie Karnej w dniu 6 lutego 2017 r.,

sprawy **P.Ł.**

skazanego z art. 207 § 1 k.k. w zw. z art. 198 k.k. w zw. z art. 189 § 1 k.k. i innych,
z powodu kasacji wniesionej przez obrońcę skazanego

od wyroku Sądu Okręgowego w [...]

z dnia 14 czerwca 2016 r., sygn. akt IV Ka .../16,

zmieniającego wyrok Sądu Rejonowego w [...]

z dnia 15 lutego 2016 r., sygn. akt II K .../15,

p o s t a n o w i ł

- I. oddalić kasację obrońcy skazanego jako oczywiście bezzasadną;**
- II. zwolnić skazanego od kosztów sądowych za postępowanie kasacyjne;**
- III. zasądzić od Skarbu Państwa na rzecz radcy prawnego J. W., Kancelaria Radcy Prawnego w M., kwotę 442,80 zł (czterysta czterdzieści dwa i 80/100 złotych), w tym 23% VAT, tytułem wynagrodzenia za sporządzenie i wniesienie kasacji na rzecz skazanego.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 15 lutego 2016 r., sygn. akt II K .../15, Sąd Rejonowy w [...] uznał oskarżonego P.Ł. za winnego zarzucanych mu czynów, to jest:

- w pkt I uznał go za winnego tego, że w miesiącu grudniu 2014 r., w dacie dokładnie nieustalonej, w [...] na działce przy ul. S., znęcał się psychicznie nad M. N. w ten sposób, iż pozbawił ją wolności zamykając drzwi altany działkowej, czyniąc ją w ten sposób osobą pozostającą w przemijającym stosunku zależności od niego, a następnie zapowiedział popełnienie samobójstwa i zmuszenie przemocą jej do jego oglądania, po czym wykorzystując bezradność pokrzywdzonej doprowadził ją do obcowania płciowego, przy czym czynu tego dokonał będąc uprzednio skazanym za przestępstwo umyślne podobne z art. 193 k.k. w zw. z art. 190 § 1 k.k. w zw. z art. 197 § 1 k.k. w zw. z art. 157 § 1 k.k. w zw. z art. 189 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. wyrokiem Sądu Rejonowego w [...] z dnia 27 lipca 2012 r., sygn. akt II K .../12, na karę 2 lat pozbawienia wolności i w ciągu pięciu lat od odbycia tej kary, którą to odbywał w okresie od 02.03.2012 r. do 01.03.2014 r. - a więc uznał go winnym przestępstwa z art. 207 § 1 k.k. w zw. z art. 198 k.k. w zw. z art. 189 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. w zw. z art. 64 § 1 k.k. - i za to na podstawie art. 198 k.k. w zw. z art. 64 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 3 k.k. Sąd wymierzył mu karę 4 lat pozbawienia wolności.

W pkt II wyroku tego Sądu oskarżony został uznany winnym tego, że w okresie od nieustalonej daty dziennej miesiąca czerwca 2014 r. do 4 stycznia 2015 r. w [...], działając w krótkich odstępach czasu, w wykonaniu z góry powziętego zamiaru, groził M. N. popełnieniem na szkodę jej i jej córki przestępstwa uszkodzenia ciała oraz zniszczenia mienia, wzbudzając w pokrzywdzonej uzasadnioną obawę spełnienia tych gróźb oraz znieważał ją słowami powszechnie uznanymi za obelżywe, przy czym czynu tego dokonał będąc uprzednio skazanym za przestępstwo umyślne podobne z art. 193 k.k. w zw. z art. 190 § 1 k.k. w zw. z art. 197 § 1 k.k. w zw. z art. 157 § 1 k.k. w zw. z art. 189 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. wyrokiem Sądu Rejonowego w [...] z dnia 27 lipca 2012 r., sygn. akt II K .../12, na karę 2 lat pozbawienia wolności i w ciągu pięciu lat od odbycia tej kary, którą to odbywał w okresie od 02.03.2012 r. do 01.03.2014 r. - a więc uznał go winnym przestępstwa z art. 190 § 1 k.k. w zw. z art. 216 § 1 k.k. w zw. z art. 12 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. w zw. z art. 64 § 1 k.k. - i za ten czyn na podstawie art. 190 § 1 k.k. w zw. z art. 12 k.k. w zw. z art. 11 § 3 k.k. wymierzono mu karę 1 roku pozbawienia wolności.

Na podstawie art. 85 § 1 k.k. i art. 86 § 1 k.k. Sąd orzekł wobec oskarżonego karę łączną 4 lat i 6 miesięcy pozbawienia wolności. Nadto, na podstawie art. 41a § 1 k.k. orzekł wobec oskarżonego zakaz zbliżania się do pokrzywdzonej M. N. na odległość nie mniejszą niż 100 metrów oraz zakaz jakiegokolwiek kontaktowania się z pokrzywdzoną, a także zakaz przebywania na działce ogrodowej przy ul. S. w [...] należącej do pokrzywdzonej, na okres 10 lat od uprawomocnienia się wyroku, a na podstawie art. 46 § 1 k.k. orzekł na rzecz pokrzywdzonej M. N. od oskarżonego tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę kwotę 6.000 zł.

Od tego wyroku apelację złożył obrońca oskarżonego P.Ł.. Na podstawie art. 425 § 1 k.p.k. zaskarżył wyrok w całości, zarzucając naruszenie prawa procesowego, mające istotny wpływ na treść zaskarżonego orzeczenia, a to art. 7 k.p.k. poprzez dowolną, a nie swobodną ocenę dowodów, nadto naruszenie art. 4 k.p.k. i 410 k.p.k. poprzez pominięcie istotnych okoliczności wynikających z przeprowadzonych dowodów i nie orzekanie na podstawie całokształtu okoliczności ujawnionych w toku rozprawy głównej. Podniósł również obrazę przepisów prawa materialnego, a mianowicie art. 198 k.k. poprzez jego błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie polegające na przyjęciu, iż oskarżony wykorzystał stan bezradności pokrzywdzonej wyrażający się w tym, że pokrzywdzona nie mogła uciec, nie mogła się obronić, nie miała kogo prosić o pomoc, pomimo, iż nawet tak ustalony stan faktyczny nie uprawniał do przyjęcia po stronie pokrzywdzonej stanu bezradności w rozumieniu art. 198 k.k. Apelacja podnosiła również zarzut błędu w ustaleniach faktycznych, będących wynikiem obrazę przepisów postępowania, prowadzący w konsekwencji do bezpodstawnego przypisania oskarżonemu zarzucanych mu przestępstw.

Nadto, jak to określił obrońca, z ostrożności procesowej, zarzucono również na podstawie art. 438 pkt 4 k.p.k. i 440 k.p.k. rażącą niewspółmierność wymierzonej oskarżonemu kary.

W konkluzji apelacji wniesiono o zmianę zaskarżonego wyroku i uniewinnienie oskarżonego od zarzucanych mu czynów, ewentualnie uchylenie wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu.

Sąd Okręgowy w [...] wyrokiem z dnia 14 czerwca 2016 r., sygn. akt IV Ka .../16, zmienił zaskarżony wyrok w ten tylko sposób, że przyjął, iż zgodnie z art. 4 §

1 k.k., rozstrzygnięcia w przedmiotowej sprawie oparte są o przepisy Kodeksu karnego obowiązujące przed dniem 1 lipca 2015 r., natomiast w pozostałym zakresie zaskarżony wyrok utrzymał w mocy.

Kasację od wyroku Sądu odwoławczego wniósł obrońca skazanego P.Ł., który zarzucił temu wyrokowi:

1/ naruszenie art. 433 § 2 k.p.k. poprzez brak rozważenia wszystkich zarzutów apelacyjnych i błędną weryfikację ustaleń stanu faktycznego dokonanych przez Sąd I instancji, poprzez pominięcie okoliczności, iż pokrzywdzona M. N. w grudniu 2014 r., następnego dnia po rzekomym doprowadzeniu jej przez oskarżonego do obcowania płciowego pod wpływem groźby, dobrowolnie przyszła do niego i odbyła z nim stosunek płciowy. To uchybienie doprowadziło Sąd drugiej instancji do naruszenia art. 438 § 3 k.p.k. poprzez akceptację błędnych ustaleń okoliczności faktycznych sprawy polegających na przyjęciu, że pokrzywdzona odbyła stosunek fizyczny z oskarżonym wbrew swej woli i była pozbawiona wolności po zamknięciu drzwi altany przez oskarżonego, jak również polegających na przyjęciu, iż oskarżony działając w krótkich odstępach czasu groził M. N. popełnieniem na jej szkodę i szkodę jej córki przestępstwa uszkodzenia ciała oraz zniszczenia mienia;

2/ naruszenie art. 458 k.p.k. w zw. z art. 410 k.p.k. poprzez oparcie wyroku na niewłaściwie ustalonym przez Sąd I instancji stanie faktycznym i pominięciu w rozważaniach istotnej okoliczności, iż pokrzywdzona M.N. w grudniu 2014 r., następnego dnia po rzekomym doprowadzeniu jej przez oskarżonego do obcowania płciowego pod wpływem groźby, dobrowolnie przyszła do niego i odbyła z nim stosunek płciowy, a przez okres od 2014 r. systematycznie współżyła z oskarżonym, przy czym oskarżonego łączyła z M. N. silna więź emocjonalna. Autor kasacji zarzucił dalej naruszenie zasad logiki przy ocenie zachowań oskarżonego i M.N., pominięcie doświadczenia życiowego M.N., jej samodzielnego zamieszkiwania, kształtowania przez M.N. relacji z oskarżonym, brak dowodów wskazujących na nieumiejętność radzenia sobie przez M. N. z sytuacjami życiowymi;

3/ naruszenie art. 440 k.p.k. poprzez wydanie wyroku rażąco niesprawiedliwego w sytuacji, gdy pokrzywdzona nie mieszkała z oskarżonym, nie

była od niego w żaden sposób zależna, przychodziła do niego kiedy chciała, odbywała z nim dobrowolne stosunki fizyczne zarówno przed, jak i po zarzucanych oskarżonemu czynach.

W konkluzji obrońca wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w [...] do ponownego rozpoznania.

Prokurator Prokuratury Okręgowej w [...] w pisemnej odpowiedzi na kasację wniósł o jej oddalenie jako oczywiście bezzasadnej.

Sąd Najwyższy zważył co następuje.

Kasacja okazała się bezzasadna i to w stopniu oczywistym, o jakim mowa w art. 535 § 3 k.p.k., skutkiem czego podlegała oddaleniu.

Co do zasady, zarzuty kasacji koncentrują się na dokonaniu przez Sąd Rejonowy rzekomo dowolnej oceny dowodów zgromadzonych w sprawie, a w szczególności braku przyjęcia, że z okoliczności, iż pokrzywdzona M.N. „systematycznie współżyła z oskarżonym”, powinien wynikać wniosek o konieczności uniewinnienia skazanego od zarzucanych mu w akcie oskarżenia czynów. Uzasadnienie kasacji w całości odnosi się do błędnego, zdaniem jej autora, procedowania przez Sąd I instancji. Natomiast Sąd Okręgowy miał naruszyć przepisy postępowania (a to art. 433 § 2 k.p.k.), poprzez „brak rozważenia wszystkich zarzutów apelacyjnych i błędną weryfikację ustaleń faktycznych”.

Trzeba jednak podkreślić, że kontrola kasacyjna nie wykazała, by do takiego naruszenia prawa doszło. Autor kasacji nie tylko nie podał podstawy prawnej wywodzonego nadzwyczajnego środka zaskarżenia, ale też nie sformułował zarzutu rażącego naruszenia prawa, o którym mówi art. 523 § 1 k.p.k. ustanawiając podstawy do wniesienia kasacji. Słusznie wskazał prokurator Prokuratury Okręgowej w [...] w odpowiedzi na kasację, że pod pozorem naruszenia art. 433 § 2 k.p.k. oraz art. 458 k.p.k. w zw. z art. 410 k.p.k., obrońca podnosi, niedopuszczalny na tym etapie postępowania, zarzut błędu w ustaleniach faktycznych.

W wyniku analizy zarzutów kasacyjnych, materiałów akt sprawy oraz uzasadnień wyroków orzekających w sprawie Sądów należało stwierdzić, że w niniejszej sprawie Sąd odwoławczy nie naruszył dyspozycji art. 433 § 2 k.p.k., bowiem rozpoznał wszystkie podniesione w apelacji zarzuty, w tym również te wskazane w skardze nadzwyczajnej.

Nie może być też mowy o naruszeniu art. 410 k.p.k. w zw. z art. 458 k.p.k., bowiem Sąd odwoławczy nie mógł naruszyć tego pierwszego przepisu, który dotyczy etapu rozprawy głównej. Nie doszło też do naruszenia art. 440 k.p.k. – autor kasacji nawet nie podał, na czym to rażące naruszenie prawa mogłoby polegać. Odmienne ocena sposobu życia pokrzywdzonej przez Sądy obu instancji, niżby tego oczekiwał autor kasacji, z pewnością nie stanowi rażącego naruszenia prawa powodującego, że wyrok wydany w tej sprawie jest rażąco niesprawiedliwy w rozumieniu przepisu art. 440 k.p.k.

Sąd I instancji nie miał wątpliwości, iż z materiału dowodowego przedstawionego w sprawie wynikało, że chociaż pokrzywdzona nie była już w grudniu 2014 r. konkubina oskarżonego, to stworzona wówczas na działce sytuacja powodowała, iż była ona osobą pozostającą w przemijającym stosunku zależności. Zdaniem tego Sądu, pokrzywdzona nie była zdolna z własnej woli przeciwstawić się oskarżonemu i znosiła znęcanie z obawy przed pogorszeniem sytuacji. W ocenie Sądu cały czas, aż do dnia następnego, gdy oskarżony odwiózł pokrzywdzoną do domu, była ona pozbawiona wolności przez wywarcie przymusu psychicznego, a to skutecznego zastraszenia pokrzywdzonej. Sąd I instancji podkreślił, że P. Ł. wykorzystał bezradność M.N., bowiem nie mogła ona mu się przeciwstawić będąc pozbawioną wolności, zastraszoną, sam na sam z oskarżonym – zimą, w altanie na ogrodach działkowych, gdzie w pobliżu nikt nie mieszka. Sąd uznał, że spełnione zostało znamię „wykorzystania bezradności”, o którym mowa w art. 198 k.k., bowiem M.N. nie mogła uciec, nie mogła obronić się, bo sprawca dysponował przewagą fizyczną, nie miała też kogo prosić o pomoc, gdyż nikogo tam nie było, nie mogła przeciwstawić się z żaden sposób, a więc była osobą bezradną w pełnym tego słowa znaczeniu. Z jej położenia sprawę zdawał sobie oskarżony.

Rozważań Sądu I instancji na ten temat zdaje się nie zauważać autor kasacji, bowiem z uzasadnienia tej skargi mogłoby wynikać, że P. Ł. został skazany za zupełnie inny czyn, niż miało to miejsce, a mianowicie za przestępstwo określone w art. 197 § 1 k.k. Tymczasem oskarżony w pkt I wyroku Sądu pierwszej instancji został uznany za winnego popełnienia przestępstwa określonego w art. 207 § 1 k.k. w zw. z 198 k.k. w zw. z art. 189 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. w zw. z art. 64 § 1 k.k. Sąd w sposób prawidłowy i zgodny z przesłankami wynikającymi z

art. 7 k.p.k. ustalił wypełnienie przez skazanego znamion powyższego przestępstwa, a w szczególności fakt, że pokrzywdzona była zależna od oskarżonego w czasie, w którym doszło do popełnienia w/w przestępstw i nie mogło być mowy o dobrowolności pozostawiania przez nią w altanie.

Na temat prawidłowości ustaleń faktycznych poczynionych przez Sąd I instancji wypowiadał się Sąd odwoławczy. Podkreślił, że w niniejszej sprawie zachodzi sytuacja, w której ustalenia faktyczne zależne są od dania wiary przez Sąd tej lub innej grupie dowodów w ramach swobodnej oceny dowodów, jednak uznał, iż Sąd Rejonowy w klarowny sposób przedstawił w pisemnych motywach zaskarżonego apelacją wyroku przekonujący i zasługujący na aprobatę tok rozumowania. Na tej zaś podstawie poczynił niewadliwe, klarowne ustalenia faktyczne, wskazał, które fakty uznał za udowodnione i na jakich dowodach opart się w tej mierze, podał, dlaczego odmówił przypisania waloru wiarygodności dowodom przeciwnym. Stanowisko swoje Sąd Rejonowy wyłożył zaś w pisemnych motywach zaskarżonego wyroku sporządzonych zgodnie z wymogami stawianymi dyspozycją przepisu art. 424 k.p.k. (s. 9 uzasadnienia wyroku Sądu odwoławczego). Sąd Okręgowy stwierdził też, że ustalonego przez Sąd Rejonowy stanu bezradności M.N. oraz pozbawienia jej wolności przez oskarżonego nie podważa fakt, iż pokrzywdzona w czasie omawianego zdarzenia mogła swobodnie opuścić altanę, kiedy oskarżony wychodził z niej, by pomóc sąsiadowi przy samochodzie, czy też podczas wizyty W. B., bądź z uwagi na to, że posiadała własny klucz do altany. I chociaż obiektywnie fakt taki wydawał się w tych momentach możliwy, to jednak istota omawianego zdarzenia sprowadzała się – tak jak wywodził Sąd Rejonowy – do doprowadzenia pokrzywdzonej do takiego stanu psychicznego, w którym przekonana była o niemożliwości opuszczenia altany oraz dysponowania sobą w zakresie wolności seksualnej (s. 13 uzasadnienia wyroku SO).

Sądy obu instancji procedowały w sposób prawidłowy i rzetelny. Nie doszło do naruszenia ani wskazanych przez autora kasacji przepisów, ani innego naruszenia prawa (tym bardziej rażącego). Procedowanie przez Sąd odwoławczy było również zgodne z art. 457 § 3 k.p.k., gdyż w uzasadnieniu podał, czym kierował się sąd wydając wyrok oraz dlaczego zarzuty i wnioski apelacji sąd uznał

za niezasadne. Sąd ten wypełnił swój obowiązek w sposób rzetelny, szczegółowo i wyczerpująco opisując swoje przemyślenia prowadzące go do wniosku o prawidłowości postępowania Sądu I instancji. Warto również podkreślić, że w czasie całego postępowania sądowego oskarżony, na mocy zarządzenia z dnia 17 lutego 2015 r. korzystał z pomocy obrońcy z urzędu, wyznaczonego z uwagi na okoliczności utrudniające realizację prawa do obrony (k. 123).

Analiza wszystkich podniesionych w kasacji zarzutów, jak też argumentów przytoczonych na ich uzasadnienie, pozwala stwierdzić, że ich autor w przeważającej części kwestionuje poprawność ustaleń faktycznych przyjętych przez Sąd Rejonowy za podstawę zaskarżonego wyroku, a uznanych za trafne przez Sąd odwoławczy. Podkreślić należy, iż skarga kasacyjna nie może formułować zarzutu błędu w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę orzeczenia, chyba że są one wynikiem naruszenia przepisów prawa procesowego. Tego zaś rodzaju uchybień w niniejszej sprawie skarga nadzwyczajna nie podnosi.

Zgodnie z art. 536 k.p.k., Sąd Najwyższy rozpoznaje kasację w granicach zaskarżenia i podniesionych zarzutów, a w zakresie szerszym jedynie w wypadkach określonych w art. 435 k.p.k., art. 439 k.p.k. i art. 455 k.p.k. Żaden z takich wypadków w sprawie nie wystąpił. Implikacją przedstawionych powyżej ocen o oczywistej bezzasadności wszystkich podniesionych w kasacji obrońcy skazanego P.Ł. zarzutów, było jej oddalenie w trybie art. 535 § 3 k.p.k.

Na podstawie art. 624 § 1 k.p.k. i art. 634 k.p.k. w zw. z art. 637a k.p.k., zwolniono skazanego P.Ł. od kosztów sądowych za postępowanie kasacyjne, obciążając nimi Skarb Państwa. Wynagrodzenie dla obrońcy z urzędu za sporządzenie i wniesienie kasacji na rzecz skazanego zasądzono na podstawie § 4 ust. 1 i 3 oraz § 17 ust. 3 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu.